

CONDITIONS FOR EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF LEVEL STRUCTURE IN SECONDARY SCHOOLS

Hayitmuradov Sherzod Sagdullayevich,
Teachers of the Samarkand regional center for retraining and
Advanced training of public educators

Habibulloyev Doniyor Sadulloyevich
Teachers of the Samarkand regional center for retraining and
Advanced training of public educators

Annotation:

In the essence technology on level differentiations in the lichnostno -focused training to the mathematician. Besides, are stated a number of offers on realization of problems of education in the conditions of variability of formation, and also the lichnostno-focused training of pupils.

Keywords: individualization, level classification, specialization classification, counters, solvers, intelligence.

O'zbekiston Respublikasining kadrlarni tayyorlash milliy dasturi [1] da ta'lim sistemasini insonparvarlashtirish, uning har bir ta'lim oluvchi shaxsiga yo'naltirilganligi e'tiborga olingan. Bunga o'quvchi va talabalarning barcha ta'lim bosqichlarida barcha o'quv yurtlarida o'quv-tarbiya jarayonini tabaqalashtirish va individuallashtirish bilan erishilishi mumkin.

O'quvchi va talabalarning barcha ta'lim bosqichlarida o'quv-tarbiya jarayonini tabaqalashtirish va individuallashtirish deganda shunday rivojlanish, tarbiya va ta'lim tizimini tushunamizki, bunda har bir ta'lim oluvchi umumiy ahamiyaga ega va doimiy o'zgaruvchi hayotiy sharoitlarga moslashish imkoniyatini ta'minlovchi, ularning qiziqishlari eng yuqori darajaga javob beruvchi, dunyoqarash va ilmshunoslik yo'nalishlariga kafolatli e'tiborni qaratish huquqiga ega bo'ladi.

Matematika o'qitishda o'quv-tarbiya jarayonini tabaqalashtirish va individuallashtirish o'quv tarbiya jarayoni xususiyati bilan shartlangan Matematika fani obyektiv olganda eng murakkab o'quv fanlaridan hisoblanadi va uni o'rganish ko'pgina o'quvchilarda qiyinchiliklar uyg'otadi [2,3]. Shu bilan birga o'quvchilarning ma'lum qismi bu fanni o'rganishga qobiliyat va qiziqishlariga ega. Matematika o'qitishni har bir ta'lim oluvchining shaxsiga yo'naltirish o'quv-tarbiya jarayonini tabaqalashtirish va individuallashtirish, har bir ta'lim oluvchining ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olishni talab olib etadi. Bunda matematika bo'yicha o'quv-tarbiya jarayonini tabaqalashtirishning ikkita asosiy turini ajratish mumkin:

1) saviyali tabaqalashtirish; 2) mutaxassislik tabaqalashtirish.

Saviyali tabaqalashtirish bir sinfdagi yoki akademik guruhda bir o'quv dasturi va bir darslik bo'yicha ta'lim oluvchilarning turli qatilylik va murakkablik saviyalarida materialni o'zlashtirishlarida namoyon bo'ladi.

Bunda asosiysi majburiy tayyorgarlik saviyasi hisoblanadi. Unga erishish uchun o'quv fani mazmuniga qo'yiladigan minimal zarur talablarni bajarish lozim bo'ladi. Shu asosda materialni o'zlashtirishning yanada yuqori saviyasi shakllanadi.

Quyida biz matematika fanini o'rganishda tabaqalashtirilgan ta'limni tashkil etishda o'qituvchi faoliyatining doir umumiy tarzda berilgan uslubiy tavsiyalarni keltiramiz.

Dars yoki amaliy mashg'ulotda tabaqalashtirilgan ish uslubi

Sinfda yoki akademik guruhda uchta o'quvchilar kichik guruhi bor deb faraz qilinadi, bular: 1-guruh -kuchsiz bilim saviyasiga ega o'quvchilar (ya'ni "3" va undan past bahoga o'qiydigan o'quvchilar), ularni shartli ravishda "sanoqchilar" deb ataymiz; 2- guruh- o'rtacha bilim saviyasiga ega o'quvchilar (ya'ni "4" va undan past bahoga o'qiydigan o'quvchilar), ularni shartli ravishda "yechuvchilar" deb ataymiz; 3- guruh- yuqori bilim saviyasiga ega o'quvchilar (ya'ni "4" va "5" undan yuqori bahoga o'qiydigan o'quvchilar), ularni shartli ravishda "ziyraklar" deb ataymiz:

I bosqich. Uy vazifasini tabaqalashtirish.

Sanoqchilarga ta'limning majburiy natijalariga mos keluvchi topshiriqlarni taklif etish mumkin.

Yechuvchilarga yanada murakkab masala qo'shiladigan xuddi shunday topshiriqlar beriladi.

Ziyraklarga turli o'quv qo'llanmalaridan, darslikdan qo'shimcha topshiriqlarni berish mumkin..

II bosqich. Mashg'ulotlardan o'quvchilar bilimlarini hisobga olish.

Bu bosqichda sinf yoki akademik guruhda maslahatchilarni ajratish mumkin – bular ziyraklar guruhidagi o'quvchilar. Dastlab o'qituvchi ularning ishini tekshiradi, so'ngra maslahatchilar o'qituvchiga boshqa o'quvchilar ishlarini tekshirishga yordam beradilar.

III bosqich. Bazaviy takrorlashni tashkillashtirish.

O'qituvchi nazariy materialni o'zlashtirishdagi bilimlaridagi kamchiliklarni bartaraf etadi, o'quvchilar mustaqil va nazorat ishlarda yo'l qo'ygan kamchilik va xatolarni tushuntiradi. Takrorlash rejalashtirilayotgan material doskaga yoziladi. Har bir guruhga topshiriqlar turlicha beriladi.

Sanoqchilarga- «Berilgan javoblardan to'g'risini tanlang», «.....da xatoni to'g'rilang»

Yechuvchilarga- «.... amal bajariladigan qoidani ayting», «.....yechimni yakunlang»

Ziyraklarga «Yo'l qo'yilgan xato sababini tushuntiring», «Berilgan masalada foydalaniladigan tushunchalar ta'riflarini ayting».

IV bosqich. O'tilgan materialni o'zlashtirishni tekshirish

U o'z-o'zini tekshirish va maslahatchilar ishini qamrab oladi.

V bosqich. Yangi materialni o'rganish.

Ziyraklarga majburiy topshiriqlardan ijodiy topshiriqlarga o'tadilar.

Yechuvchilar mavzuning asosiy qoidalarini yaxshi tushunishni talab etadigan mashqlarni yechadilar.

Sanoqchilar yana va yana asosiy jihatlarga qaytadilar.

VI bosqich. Bilimlarni nazorat qilish (mustaqil va nazorat ishlarni o'tkazish)

Sanoqchilar namuna bo'yicha topshiriqlarni bajaradilar.

Yechuvchilar yechimda asosiy ajratadilar.

Ziyraklar qo'shimcha material bilan ishlaydilar.

Bunga misol sifatida geometriya kursini o'rganishda tabaqalashtirilgan mustaqil ishni tashkil etilishini keltiramiz, bunda o'quvchilarning turli kichik guruhlariga turlicha topshiriqlar beriladi.

Mavzu: Uchburchaklar tenglik alomatlari

Topshiriqlar

Sanoqchilarga

Teng tomonli ABC uchburchak ichida M nuqta shunday olinganki, $\angle AM = \angle BM$ tenglik o'rinli. [CM)- ACB burchakning bissektrisasi. Masala yechimidagi bo'shliqlarni to'ldiring.

	Tasdiq	Asoslash
1.	$\triangle ABC$ – teng tomonli	Shartga ko'ra
2.	$\angle AM = \angle BM$	...
3.	$\angle AC = \angle BC$	....
4.	$\triangle AMC = \triangle BMC$	...
5.	$\angle ACM = \angle BCM$	Uchburchaklar tenglining ... alomatiga ko'ra
6. ...		Burchak bissektrisasi ta'rifiga asosan

Yechuvchilarga

Teng tomonli ABC uchburchak ichida M nuqta shunday olinganki, $\angle AM = \angle BM$ tenglik o'rinli. [CM)- ACB burchakning bissektrisasi ekanligini isbotlang.

Ko'rsatma

1. $\angle AC = \angle BC$;
2. $\triangle AMC = \triangle BMC$,
3. $\angle ACM = \angle BCM$

ekanligini ko'rsating.

Ziyraklarga

Teng tomonli ABC uchburchak ichida M nuqta shunday olinganki, $\angle AM = \angle BM$ tenglik o'rinli. [CM) nur ACB burchakning bissektrisasi ekanligini isbotlang.

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, ta'limning kelajagi-bu o'quvchilar bilim, ehtiyojlarini aniqlash va ularni yetarli darajada qondirish, tarbiyalanuvchilar bilan muloqotni amalga oshirishga imkon beruvchi tabaqalashtirish va individuallashtirish tamoyilini keng qo'llash hisoblanadi. Bularning barchasi yosh avlodning har tomonlama barkamol bo'lib yetishishlari uchun zamin tayyorlaydi.

Adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикасида кадрлар тайёрлаш миллий дастури Ўзбекистон. Т.: Шарқ, 2001. Олий таълим меъёрий хужжатлари, 18-52-бетлар
2. Злоцкий Г.В. Карточки-задания при обучении математике. Москва, Просвещение, 1992 г.;
3. Злоцкий Г.В. К проблеме поиска новых активных методов обучения математике и критериев оценки качества знаний студентов университетов академических лицеев и профессиональных колледжей Ташкент, Халқ таълими, 2005 г., № 2.